

PRIEKŠNOTEIKUMI
KOPIENAS MĀKSLAS
PROJEKTU
VEIKSMĪGAI
ĪSTENOŠANAI

Materiālu biedrības "CultureLab" uzdevumā sagatavoja Ija Groza, 2020.

Vizuālā noformētāja Kristīne Dekovice.

"CultureLab" pateicas Jaunzēlandes Kultūras padomei par iedvesmu materiāla veidošanā.

Materiāls tapis projekta "Līdzdalības māksla" ietvaros, ko finansiāli atbalsta Sabiedrības integrācijas fonds no Kultūras ministrijas piešķirtajiem Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par projekta saturu atbild projekta īstenotājs – biedrība "CultureLab".

Sabiedrības integrācijas
fonds

Kultūras ministrija

PRIEKŠNOTEIKUMI KOPIENAS MĀKSLAS PROJEKTU VEIKSMĪGAI ĪSTENOŠANAI

1. Projekta centrā – kopiena

2. Spēcīga mākslinieciskā vadība

3. Attīstītas partnerības

4. Skaidra projekta koncepcija un projekta plānošana

5. Laba pārvaldība un komunikācija

6. Drošības nosacījumu ievērošana un ētika

7. Projekta novērtēšana

1. PROJEKTA CENTRĀ – KOPIENA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Kopienas mākslas projekts atspoguļo kopienas radošumu, mākslu, mērķus un centienus. Tas arī nosaka, kāpēc kopienai vajadzētu būt katra kopienas mākslas projekta centrā.

Izveidosit vērtīgu projektu:

- pārzinot kopienu un tās centienus;
- atbalstot kopienas pašnoteikšanos;
- veidojot un atbalstot stabilas attiecības starp kopienu, jums un pārējiem partneriem;
- izveidojot saprotamu komunikāciju un sasniedzamos rādītājus.

RAKSTUROJUMS PROJEKTAM, KURA CENTRĀ IR KOPIENA

1. Kopiena jūtas iedrošināta un spēj radīt projektu

Lielākoties tieši kopienas ir tās, kas realizē projektus ar vislabākajiem sociālajiem, kultūras un lietderības rezultātiem. Jo nozīmīgāka kopienas ietekme uz projektu, jo lielāku ietekmi sabiedrībā radīs projekts.

Padoms. Lai veicinātu projekta piederību kopienai:

- iesaistiet kopienu projekta plānošanā un sagatavošanā;
- uzziniet, kas ir svarīgi kopienai, un to iekļaujiet projektā;
- radiet iespējas kopienas locekļiem kļūt par projekta līderiem;
- izpētiet veidus, kā palielināt kopienas līdzatbildību par projektu un atbildību par rezultātiem; dariet to katrā projekta posmā.

2. Kopienas nodomi ir skaidri

Izzinot kopienas mērķus dalībai projektā, tiek izveidots stabils pamats projektam, un tas palīdz veidot veiksmīgu tā realizāciju. Jāapzinās, ka cilvēkiem ir atšķirīga motivācija un mērķi, tiem nav jābūt vienādiem, bet ir svarīgi, lai tos sadzird un saprot.

Padoms. Pārliecinieties, vai:

- ir skaidri kopienas mērķi un nodomi konkrētajā projektā;
- uzdodiet jautājumus, lai uzzinātu, kas kopienai ir svarīgs un ko kopiena vēlas darīt;
- pieņemiet un iekļaujiet, kur iespējams, dažādus kopienas locekļu viedokļus.

3. Ir atvēlēts laiks stabilu un uzticamu attiecību veidošanai

Attiecības ar kopienu, kas balstītas uz savstarpēju uzticēšanos un cieņu, radīs daudz ievērojamākus mākslas projekta rezultātus.

Padoms. Lai izveidotu stabilas un uzticamas attiecības, jums:

- jāatvēl daudz laika;
- jāatzīst, ka mācīšanās notiek abos virzienos;
- jāatklāj patiesie nodomi un jārikojas saskaņā ar tiem;
- jādemonstrē uzticība kopienai un projektam;
- jābūt izzinošiem, jājautā;
- jākomunicē skaidri un regulāri;
- jāatrod iespējama atbalsta komunikācijai ar kopienu. Piemēram, tas varētu būt kāds, kurš zina kopienas kultūru, tradīcijas, vērtības. Izmantojiet to cilvēku atbalstu, kuri jau strādā ar šo kopienu.

4. Ir notikusi diskusija un panākta vienošanās par projekta vērtībām un principiem

Kopienas svarīgākajām vērtībām, uzskatiem un principiem jābūt projekta pamatā. Tas veicina radošo procesu, nodrošina projekta dalībnieku vadību, nosaka mākslinieku un partneru uzvedību un savstarpējo mijiedarbību. Kopā ar dalībniekiem savlaicīgi nosakiet un saskaņojiet konkrētas robežas, tās pielietojiet un atsaucieties uz tām visa projekta laikā.

Padoms. To var panākt ar vienkāršu diskusiju vai noformēt rakstiskā "rīcības kodeksā".

5. Ir saprotama katra projekta dalībnieka loma un atbildība

Ļaujiet kopienai atbilstoši tās plāniem un vēlmēm noteikt savas lomas un atbildības sadalījumu projektā. Ir svarīgi, lai to visi zinātu jau projekta sākumā, tādejādi definējot, kas no katra tiek sagaidīts un ko var sagaidīt no citiem.

Padoms. zveidojiet vienkāršu "līguma" vai "ziņojuma" dokumentu. Izklāstiet mērķus, uzdevumus (tie var ietvert vērtības, uzskatus un principus) un katra atbildības sfēru. Šo dokumentu vislabāk rakstīt visiem kopā.

2. SPĒCĪGA MĀKSLINIECISKĀ VADĪBA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Mākslinieki kopienas mākslas projektus vada pielietojot savas profesionālās zināšanas, izpratni un māksliniecisko redzējumu.

Brīvs un kvalitatīvs radošais process radīs nozīmīgus mākslinieciskus rezultātus, kas tālāk ietekmēs sociālos, veselības un izglītības rezultātus.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu radošo procesu, nepieciešams apsvērt raksturlielumus:

- kopienas vajadzības;
- kopienas prasmju līmeni;
- kāda formāta procesi palīdzēs paust kopienas identitāti un tai nozīmīgākos jautājumus;
- ko ir iespējams panākt saskaņā ar laika un finanšu iespējām;
- kā veidot iesaistošu darbu, maksimāli izmantojot kopienas dalībnieku ieguldījumu;
- kā noturēt dalībnieku interesi ilgstoša projekta gadījumā.

RAKSTUROJUMS PROJEKTAM AR SPĒCĪGU MĀKSLINIECISKO VADĪBU

1. Mākslinieki ir prasmīgi savā jomā

Profesionāls vai pieredzējis mākslinieks:

- ir profesionālis savā jomā, žanrā;
- tam ir pieredze, mācot un vadot grupu darbu;
- ir skaidra viņa loma projektā un pazīst kopienu;
- uzņemas atbildību, lai mākslinieciskie rezultāti būtu kvalitatīvi.

Padoms. Kur vien iespējams, iesaistiet mākslinieku jau no projekta sākuma.

2. Mākslinieciskajam vadītājam ir pieredze grupu apmācībā un grupu vadīšanā

Mākslinieciskajam vadītājam vajadzētu būt pieredzei mācību un radošā procesa vadībā, iemaņām, kuras attiecīgi var pielāgot dažādās situācijās. Izmantojot šīs prasmes, iespējams sintezēt dalībnieku radošumu vienotā mākslinieciskā rezultātā.

Padoms. Izvēlieties māksliniecisko vadītāju, kurš spēj:

- vadīt grupu, lai attīstītu radošumu un sasniegtu mērķus;
- iegūt no grupas idejas;
- izveidot autonomu grupu;
- radīt drošu, atraktīvu un izaicinošu vidi;
- novērtēt, kad vadīt kopienu un kad vadību uzņemties kopienai pašai;
- pārvaldīt dalībnieku dažādās vajadzības, prasmes un mērķus;
- skaidri un saprotami komunicēt;
- plānot un virzīt projektu;
- attīstīt un novērtēt dalībnieku radošumu;
- radīt izpratni, pozitīvu attieksmi, mērķtiecību un pielāgošanos projektam.

3. Mākslinieciskais vadītājs zina kopienu un savas kompetences darbā ar to

Vēlams, lai mākslinieciskais vadītājs pazīst kopienu un ir zināms kopienai, lai viņam piemīt prasmes, kas nepieciešamas darbā ar konkrēto kopienu. Ja to nav, ir jābūt drošam atbalstam no tiem, kas pārzina kopienu, it īpaši, ja kopienai ir specifiskas vajadzības vai tā ir vāja.

Mākslinieciskajam vadītājam ir skaidri jāapzinās savas kompetences. Viņa pienākums nav darboties kā sociālajam darbiniekam vai terapeitam (izņemot, protams, gadījumus, kad mākslinieciskais vadītājs tiešām ir arī kvalificēts sociālais darbinieks vai terapeits un ir nolīgts tieši šo prasmju dēļ).

Padoms. Nodrošiniet mākslinieciskajam vadītājam atbalstošus partnerus, radiet atbalsta sistēmu, lai mākslinieciskais vadītājs var deleģēt tālāk jautājumus, kas ir ārpus viņa kompetences.

3. ATTĪSTĪTAS PARTNERĪBAS

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Lai gūtu panākumus, regulāri ir jārūpējas par partnerattiecībām, jāpievērš uzmanība to attīstībai un prasmīgi tās jāvada. Labi attīstīta partnerība bieži vien pacels projektu augstākā līmeni, kas pārsniegs sākotnējos plānus un gaidas.

Partneri var piedāvāt:

- ieskatu kopienas vajadzībās, veicinot tās labāku izpratni;
- piekļuvi jau izveidotiem kontaktiem un sadarbībai;
- resursus, zināšanas un prasmes mākslinieku un dalībnieku atbalstam;
- projekta vadības palīdzību;
- saikni ar citiem atbalstītājiem un auditorijām;

turpināt attiecību uzturēšanu ar kopienu pēc projekta noslēguma.

Mākslinieks un kopienas pārstāvji var sadarboties ar daudziem un dažādiem cilvēkiem un organizācijām. Iespējamie partneri:

- kultūras organizācijas;
- pašvaldības;
- sociālie dienesti;
- jaunatnes darbinieki;
- policija;
- vietējie uzņēmumi.

RAKSTUROJUMS PROJEKTAM AR ATTĪSTĪTĀM PARTNERĪBĀM

1. Partnerības iespējas ir apzinātas jau projekta sākumā

Apsveriet virkni iespējamo partnerību projekta sākumā un izvēlieties vispiemērotākās.

Padoms. Apsverot domu vērsties pie potenciālajiem partneriem, uzdodiet sev jautājumus:

- Kas jau sadarbojas ar šo kopienu?
- Vai ir partneri gan kopienā, gan ārpus tās?
- Vai partneru mērķi attiecībā uz kopienu saskan ar pašas kopienas vēlmēm?
- Vai partneriem ir kas tāds, kas projektam var sniegt pievienoto vērtību?
- Vai partneriem ir kas tāds, ko projekts var viņiem piedāvāt pretī?
- Kuri partneri ir projekta panākumu un kopienas ilgtermiņa mērķu atslēga?
- Vai par partneriem būs daudz jārūpējas un vai komanda to spēs?

2. Partneru mērķi un vēlmes ir skaidri un saskaņoti ar kopienas vajadzībām

Visu mērķu savlaicīga saskaņošana veido stabilu pamatu projektam. Partneriem ir savi iemesli iesaistīties, un tie var atšķirties no kopienas dalībnieku, mākslinieku vai finansētāju mērķiem. Šiem mērķiem nav jābūt identiskiem, taču ir svarīgi, lai tie būtu līdzīgi.

Piemēram, vietējā ielu mākslas projektā katram kopienas partnerim projekta rezultāti ir atšķirīgi, tomēr katrs konkrētais rezultāts joprojām ir pielāgots projekta mērķim:

- Jaunieši projektā vēlas izzināt ielu mākslas veidošanas paņēmienus, iegūt draugus un izklaidēties. Viņi ienes savu entuziasmu, radošumu un stāstu, ko vēlas pavēstīt.

- Vietējais uzņēmums īpašnieks vēlas samazināt grafiti uz savām ēkām, aizvietojo tos ar sienas gleznojumu. Uzņēmējs var nodot savu sienu apgleznošanai un sagādāt atspirdzinājumus māksliniekam gleznas tapšanas laikā.
- Vietējā pašvaldība vēlas samazināt to, cik daudz grafiti tai jānotīra, kā arī apvienot kopienas. Viņi nodrošina līdzekļus, lai samaksātu māksliniekam.
- Vietējā policija vēlas samazināt nelegālos grafiti un sadarboties ar jauniešiem, lai mazinātu likumpārkāpumus. Viņi piesaista jauniešus projektam un izmanto savus komunikācijas resursus projekta popularizēšanai.
- Mākslinieks vēlas pārbaudīt praksē jaunākās stencilēšanas metodes un apmācības formas, kā arī saņemt atbalstu. Mākslinieks pasākumam pievieno savas prasmes un zināšanas.
- Vietējais krāsu pārdevējs vēlas popularizēt savu biznesu. Viņš nodrošina krāsu sienas gleznojumu, pretī saņemot pateicību atklāšanā, kā arī informatīvo norādi līdzās sienas gleznojumam par atbalstu tā tapšanā.

Padoms. Pārliecinieties, ka visi projektā iesaistītie partneri:

- skaidri zina, kas ir projekta uzdevums un tā mērķi;
- apspriež, kā padarīt projektu aktuālu un pieejamu dalībniekiem;
- spēj sadarboties.

Padoms. Vai jums ir skaidra katra partnera motivācija pievienoties projektam?

- Uzdodiet jautājumus, lai uzzinātu, kāpēc partneri vēlas iesaistīties. Uzziniet to vēlmēs.
- Uzziniet, cik lielā mērā dažādu partneru mērķi saskan savstarpēji, kā arī ar kopienas mērķiem.
- Vai nepastāv nesakritība starp kopienas un citu ieinteresēto pušu mērķiem?
 - Pirms turpināt projektu, pārliecinieties, ka mērķu nesakritība vai atšķirīgi redzējumi top pārrunāti un atrisināti.

3. Attiecības un gaidas no projekta ir skaidras un labi pārvaldītas

Lai iegūtu lieliskus rezultātus, veidojiet godīgas, savstarpējā cieņā un uzticībā balstītas attiecības ar partneriem.

Padoms. Efektīvi pārvaldiet attiecības un gaidas:

- vērsieties pie partneriem ar cieņu un savlaicīgi, pirms projekta radošās daļas sākuma;
- atrodiet cilvēkus, kas jūs var iepazīstināt ar jauniem partneriem;
- pārliecinieties, ka esat iepazinies ar sava potenciālā partnera principiem un vēlmēm pirms vērsties pie tā;
- domājiet par to, ko partneri varētu piedāvāt projektam un ko jūs varat piedāvāt partneriem;
- iesaistiet partnerus diskusijā par veidiem, kā stiprināt projektu;
- pārliecinieties, ka visi ir skaidrs, par ko ir panākta vienošanās. Vajadzības gadījumā izveidojiet vienkāršu līgumu, kas ietver mērķus, lomas, atbildību un uzdevumus;
- uzturiet skaidru, konsekventu un regulāru saziņu ar partneriem;
- rūpējieties par partneriem. Pārliecinieties, ka tie ir:
 - uzaicināti uz galvenajiem notikumiem;
 - iekļauti projektā ar iespējām iesaistīties procesā (mācīšana un mācīšanās ir svarīga partnerības sastāvdaļa)
 - ir saņēmuši pateicības.

4. SKAIDRA PROJEKTA KONCEPCIJA UN PROJEKTA PLĀNOŠANA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Pirms projekta uzsākšanas ieteicams detalizēti izanalizēt situāciju, labi izplānot projektu un izveidot skaidru projekta koncepciju. Tas palīdz noteikt un analizēt projekta potenciāli spēcīgos aspektus un vājās vietas.

Plānošanas un izstrādes posms ietver:

- pētīšanu;
- attiecību identificēšanu un nodibināšanu ar dalībniekiem un citiem partneriem;
- koncepcijas attīstību;
- mērķu un paredzamo rezultātu precizēšanu;
- mākslinieku un citu, kas atbildīgi par projekta izpildi, iesaistīšanu;
- budžeta noteikšanu;
- finanšu piesaistes iespēju atrašanu;
- citu resursu nodrošināšanu;
- riska novērtēšanu;
- veselības un drošības pasākumu plānošanu;
- atbilstošu laika grafiku izstrādi.

Projektos nereti rodas izmaiņas, tiklīdz tie ir uzsākti. Strādājot ar kopienām, ir daudz mainīgo. Elastība – spēja mainīties un reaģēt uz jaunām situācijām, idejām un izaicinājumiem ir būtisks projekta īstenotāju panākums.

LABI IZPLĀNOTA PROJEKTA RAKSTUROJUMS

1. Ir skaidri projekta dalībnieki un viņu mērķi

Projektu var ierosināt ikviens – mākslinieks, kopienas loceklis, grupa, organizācija vai vietējā pašvaldība. Katram projekta ierosinātājam ir atšķirīgs sākotnējais skatījums un fokuss – atkarībā no tā, kurš projektu iniciē.

Neatkarīgi no tā, pirmie soļi vienmēr ir vienādi:

1. Identificējiet dalībniekus un galvenos partnerus;
2. Uzziniet, ko viņi vēlas darīt;
3. Saskaņojiet ikviena nodomus.

Kopienas mākslas projektos var iesaistīties plašs cilvēku loks. To skaitā ir:

- kopienas dalībnieki;
- partneri;
- mākslinieki;
- konsultatīvās grupas;
- atbalsta personas, citi kopienas locekļi, sociālie darbinieki;
- projektu vadītāji;
- publicisti;
- citi darbinieki un konsultanti;
- brīvprātīgie;
- uzņēmēji.

Cilvēkiem būs dažādi iemesli piedalīties projektā. Piemēram, kāds varētu vēlēties iesaistīties, lai:

- dalītos ar saviem stāstiem;
- apgūtu jaunas radošās prasmes;
- izveidotu saikni ar citiem cilvēkiem;
- veidotu pašapziņu un pārliecību;
- risinātu kopienas problēmu;
- veicinātu sociālo harmoniju;
- stiprinātu identitāti, vairotu lepnumu un piederības izjūtu vietējai kopienai.

Padoms.

- Noskaidrojiet savas kopienas un galveno partneru nodomus un vērtības (skat. nodaļu "Kopiena - projekta centrā!"), kādus rezultātus viņi vēlas sasniegt. To zinot, būs labākas sekmes virzīt un veidot projektu kopumā.
- Identificējiet iespējamās šķēršļus līdzdalībai – tie var būt fiziski, finansiāli, sociāli vai kulturāli. Kā šīs barjeras pārvarēt? Kā tās paturēt prātā, izstrādājot projektu? Vai ir nepieciešami īpaši atbalsta cilvēki, kuri jāiesaista vai kuriem jāseko projekta stabilitātei?
- Nosakiet visus projekta partnerus un konsultējieties ar viņiem (skat. nodaļu "Veidojiet attīstītas partnerības!")
- Nosakiet, kā tiks pieņemti lēmumi – vai jums būs vadības vai konsultantu grupa?
- Sākumā skaidri definējiet, kā jūs zināsit, ka esat sasnieguši projekta rezultātus; kā un kur jūs iegūsiat informāciju, ka esat sasniedzis šos rezultātus? Informācija tiks izmantota jūsu novērtējumā (skat. nodaļu "Projekta novērtēšana").

2. Starp projekta mērķi un izvēlēto mākslas formu un īstenošanas formātu ir cieša saistība

Lai realizētu kopienas mērķus, dažas mākslas formas un projektu veidi būs piemērotāki nekā citi. Skatuves māksla bieži vien rada tūlītēju sadarbību un interaktivitāti. Vizuālā māksla un rakstīšana ir personiski procesi un biežāk sākas ar introspektīvu domāšanu. Atšķirīgi resursi un laiks ir nepieciešams standarta dzejas darbnīcai, ilglaicīgam tēlniecības projektam vai liela mēroga āra teātra iestudējumam.

Padoms. Izstrādājot projekta koncepciju:

- apsveriet, kāda veida projekts un mākslas forma ir vajadzīga, lai sasniegtu kopienas un partneru mērķus;
- skaidri norādiet, vai notiks publiska prezentācija, un pārliecinieties, ka tā iekļaujas plānotajā laikā un resursos;
- konsultējieties ar ekspertiem (piem., māksliniekiem, tehniķiem, uzņēmējiem). Dariet to savlaicīgi, lai pārbaudītu, vai plānoto var sasniegt/ to ir izdevies sasniegt.

3. Loģistika ir pārdomāta

Jūs esat identificējis kopienas un galvenos partnerus. Projekts sāk iegūt aprises. Bet tagad jums jāpārbauda, vai tas ir realizējams.

Padoms.

- Skaidri norādiet projekta ilgumu. Vienmēr atvēliet vairāk laika, nekā jūs domājat, cik būs nepieciešams. Sagatavojiet vienkāršu laika skalu. Sāciet analizēt no beigu punkta, lai zinātu, vai jums ir pietiekami daudz laika izdarīt to, ko vēlaties.

- Plānojiet reālu budžetu. Par kurām lietām jums būs jāmaksā un kuras jūs varat aizņemties vai saņemt kā ziedojumu. Apsveriet, no kurienes iegūsiat finansējumu un citus resursus. Pirms sākat projekta izpildi, budžetam un resursiem jābūt zināmiem, to saņemšanai – apstiprinātai.
- Ja jūs nesaņemat nepieciešamos resursus, samaziniet projekta apjomu vai domājiet “ārpus rāmjiem”. Mēģinājums veikt lielu projektus ar nelielu budžetu sagādās stresu projekta īstenotāju komandai, un tas pasliktinās procesa kvalitāti un rezultātus. Pārliecinieties, ka visi saprot, kādi resursi ir pieejami.
- Pārliecinieties, ka jums ir piemērota norises vieta, un, ja iespējams, rezervējiet to savlaicīgi.
- Pilnīga veselības, drošības un riska novērtēšana (skat. nodaļu “Drošības nosacījumu ievērošana”).

Izstrādājiet vienkāršu komunikācijas plānu. Tas ietvers arī apsvērumus par to, kam, kad, kā un kas jāzina. Šis plāns var ietilpt jūsu laika skalā.

5. LABA PROJEKTA PĀRVALDĪBA UN KOMUNIKĀCIJA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Kopienas mākslas projekti var būt sarežģīti, tie var atšķirties ar visdažādākajām vajadzībām. Ikvienā projektā, neatkarīgi no tā lieluma, ir jāpārvalda ceļš uz mērķi, sadarbība, gaidas, lomas un līdzdalības līmenis.

Laba projekta vadība:

- nodrošina skaidrību visiem iesaistītajiem;
- palīdz efektīvi īstenot projektu;
- atbalsta ciešāku sadarbību, mākslas procesus un rezultātu sasniegšanu;
- elastīgi reaģē uz jauniem izaicinājumiem un iespējām.

Nelielos projektos vadība var tikt nodota māksliniekam vai koordinatoram, bet lielākos projektos to veic konkrēta persona – projekta vadītājs, kurš saņēmis konkrētus uzdevumus, taču jebkurā gadījumā projekta vadītājam jāpārredz viss projekts.

Projekta vadība ietver pārvaldību pār:

- grafikiem;
- budžetiem un resursiem;
- attiecībām;
- riskiem;
- veselību un drošību;
- uzņēmējiem un ieinteresētajām personām;
- prezentācijām un komunikāciju;
- dokumentāciju un novērtēšanu.

Labas projekta vadības un komunikācijas raksturojums

1. Skaidrs un saprotams lēmumu pieņemšanas process

Vienojieties, kurš pieņems lēmumus dažādos jautājumos, piemēram, mākslas, finanšu, partnerības. Lēmumi par to var tikt nostiprināti projekta “iekšējā līgumā”.

Padoms.

- Fiksējiet visus projekta sanāksmēs pieņemtos lēmumus, ar tiem iepazīstiniet visus sanāksmes dalībniekus. Bieži vien cilvēki vienu un to pašu situāciju vai lēmumu saprot atšķirīgi, tāpēc ir vērts vēlreiz pārliecināties, vai visi saprot vienādi.
- Risiniet visas problēmas, tiklīdz tās uzrodas.
- Ja rodas neskaidrības vai problēmas projektā, atgriezieties pie sākotnējiem mērķiem un uzdevumiem.

2. Laba komunikācija starp iesaistītajām pusēm

Ir svarīgi efektīvi pārvaldīt visu projektā iesaistīto pušu attiecības. Tās var būt attiecības ar kopienas dalībniekiem, mākslas praktiķiem, finansētājiem, ieinteresēto personu grupām, auditoriju (ja nepieciešams), sadarbības partneriem.

Sarežģītiem projektiem vai projektos, kuros ir daudzas dalībnieku grupas, nepieciešams atvēlēt vairāk laika attiecību veidošanai un veiksmīgai komunikācijai. Ir svarīgi, lai šī atbildība negulstas tikai uz mākslas praktiķi, pretējā gadījumā viņam būs mazāk laika radošajiem procesiem, kas ir viņa vissvarīgākā loma.

Pārliecinieties, ka dalībnieki:

- saprot, kas no viņiem tiek prasīts;
- zina, kā viņi var iesaistīties projektā;
- tiek regulāri informēti par notiekošo projektā.

Padoms.

- Saziņai jābūt savlaicīgai, pozitīvai, godīgai un atklātai. Jūs kā projekta vadītājs esat paraugs pārējiem dalībniekiem, tāpēc tas, kā jūs sazināties un izturaties pret citiem, noteiks projekta toni.
- Sekojiet, lai jūsu dalībniekos neradītu veltas cerības, kas pārsniedz to, kas reāli iespējams.
- Pārliecinieties, ka saziņa ar kopienu ir regulāra, skaidra un konsekventa. Pārliecinieties, ka organizatoru komanda zina, kā un kad sazināties, kurš ir atbildīgs par saziņu katrā komunikācijas kanālā.
- Komunicējiet par projekta panākumiem.
- Ja plānojat publisku pasākumu, izstrādājiet tā veicināšanas vai mārketinga plānu. Tas var būt vienkāršs plānojums par:
 - dažādām grupām, ar kurām jūs komunicēsiet;
 - kad jūs ar tām sazināsit;
 - pieejamajiem saziņas kanāliem, piemēram, vietējie laikraksti, sociālie mediji.
- Izmantojiet pareizos saziņas kanālus. Piemēram:
 - Projektos, kuru dalībnieki lieto informācijas tehnoloģijas, izvēlas mobilo saziņu - Messenger, Viber vai WhatsApp.
 - Diskusijas var rīkot arī ar slēgtu Facebook grupu starpniecību.
 - Informācijas nodošanai lielām grupām izmantojiet e-pastu, taču atcerieties, ka tās nav piemērotas platformas diskusijām.
 - Mazākām grupām varat izmantot bezmaksas videokonferenču vietnes, piemēram, appear.in vai zoom.us.

3. Ir skaidri projekta uzdevumu izpildes termiņi

Skaidri grafiki palīdz noteikt, kam, kā un kādā secībā jānotiek, kā arī - vai tas ir sasniedzams. Nosakot laika grafiku, ņemiet vērā, ka mākslas projektiem ir vajadzīgs laiks, lai:

- izveidotu attiecības;
- atrastu piemērotas partnerības;
- noteiktu skaidrus projekta nodomus;
- attīstītu projekta koncepciju.

Atvēlot pietiekami daudz laika šiem faktoriem, jūs iegūsiat stabilu pamatu projekta īstenošanai.

Padoms.

- Izveidojiet rūpīgu laika grafiku. Ieteicams ir sākt plānot no projekta beigām un virzīties uz procesiem, kas jāveic sākumā.
- Pabeidziet projektu savlaicīgi. Laika skalā iekļaujiet nobeiguma periodu un pārliecinieties, ka to arī ievērojat. Tas ir paredzēts ziņojumu sagatavošanai, sabiedrības un partneru informēšanai un publicitātei.
- Saglabāiet laiku radošajam procesam, neļaujiet to pārņemt praktiskumam.

4. Projekta budžets ir labi izstrādāts un uzraudzīts

Var būt vilinoši steigties ar projekta realizāciju un cerēt, ka resursi tam sekos, taču bez reāla budžeta un līdzekļiem steigai būs negatīva ietekme. Piemēram, projekts var neattaisnot sabiedrības cerības, māksliniekiem un pārējiem projekta dalībniekiem var nākties pavadīt daudzas stundas brīvprātīgā projekta nodrošināšanas darbā, kas rezultēsies ar papildu stresu vadībai un palielināsies izdegšanas risks.

Padoms.

- Projekta sākumā izveidojiet reālu budžeta plānu.
- Pirms darba sākšanas pārliecinieties, vai jums ir nepieciešamie līdzekļi.
- Pēc projekta uzsākšanas budžets bieži ir jāpārskata. Sekojiet budžeta izpildei, nepieciešamības gadījumā nekavējoties novērsiet nepilnības.
- Apmaksājiet adekvāti cilvēku darbu. Mākslinieki bieži strādā ievērojami vairāk, nekā no viņiem tiek sagaidīts, un ir negodīgi gaidīt un prasīt, lai viņi strādā brīvprātīgi.
- Paredziet izdevumus budžetā dokumentācijas un novērtējuma dokumentu izstrādei, ekonomijas nolūkos no tā neatsakieties. Tās ir lietas, kas var noderēt nākamajos projektos.

5. Projektam ir veiksmīgs noslēgums un izvērtējums

Projekta veiksmīgs noslēgums ir viena no vissvarīgākajām projekta daļām. Projekts nebeidzas ar izrādi vai izstādi. Tas beidzas, kad kopienai ir bijis laiks pārdomām par:

- piedzīvojumu, kurā viņi ir bijuši;
- ko viņi ir sasnieguši;
- kur viņi vēlētos doties tālāk.

Noslēgums var ietvert atsauksmju sniegšanu, diskusijas, iespējas paust publiskas pārdomas, svētku svinēšanu ar kopīgu cienastu un stāstiem u.tml. aktivitātes.

Padoms.

- Ļaujiet kopienai vadīt projekta noslēgumu.
- Konsultējieties ar savu kopienu par to, kā viņi vēlētos noslēgt projektu.
- Nesteidzieties. Pārliecinieties, ka šī projekta daļa ir kvalitatīva.

6. DROŠĪBAS NOSACĪJUMU IEVĒROŠANA UN ĒTIKA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Veselība un drošība nav tikai projekta dalībnieku fiziskā labsajūta. Īpaši darbā ar mazaizsargātām kopienām ir jāņem vērā arī ētikas, privātuma un konfidencialitātes nosacījumi, kā arī fiziskās un emocionālās drošības principi. Plāns, kurā paredzēsiet šos dažādos noteikumus un veidus, kā tos ievērot, jums palīdzēs būt sagatavotiem potenciālajām problēmām. Par to, ka problēmas radīsies, – variet būt pilnīgi pārliecināti! Projekta vadītājs ir atbildīgs par visu projekta dalībnieku, tostarp personisko labsajūtu. Uz projekta vadītāja pleciem gulstas gan morāla, gan juridiska atbildība. Jūsu kā projekta īstenotāja atbildības lauku nosaka projekta lielums. Jebkurā gadījumā, ja jums ir konkrēts plāns, satraukumam nav pamata. Izveidojot pirmo veselības un drošības plānu un ētikas kodeksu, jums būs sagatave nākamajiem projektiem, kas ietaupīs jūsu laiku turpmāk.

DROŠA PROJEKTA RAKSTUROJUMS

1. Māksliniekiem un projekta vadītājiem ir skaidri zināmi viņu pienākumi

Projekta vadītājam ir atbildība par cilvēkiem, ar kuriem viņš strādā. Strādājot ar kopienu, jums:

- jābūt prasmēm strādāt ar indivīdiem un grupām (īpaši, ja strādājat ar cilvēkiem ar īpašām vajadzībām vai mazaizsargātām grupām);
- jābūt labi sagatavotam un pašorganizētam;
- jābūt prasmēm konkrētā mākslas jomā;
- jābūt pārliecinātam par praktisko darbību;
- jāapzinās, kādas ir jūsu veselības, drošības un ētiskās prasības;
- jānovērtē un jāpārdomā savs darbs;
- jā saglabā sava profesionālā kompetence.

Padoms.

- Nosakiet, kuras ir jūsu specifiskās zināšanas vai trūkstošās prasmes. Novērsiet atklātās nepilnības, izmantojot papildu apmācības, mentoringu, ēnošanas vai brīvprātīgā darba veikšanas iespējas kādā citā kopienas mākslas projektā. Iemaņas darbā ar kopienu var apgūt tikai strādājot ar kopienu, veidojot sadarbību ar studentiem vai skolotājiem, mācoties no citu praktiķu sniegtās informācijas un labās prakses piemēriem.
- Pārbaudiet, kādi ir veselības, drošības un ētiskie riski, sastādiet vienkāršu veselības un drošības plānu, kā arī ētikas kodeksu. Šo plānu izstrāde var šķist lieka vai apgrūtināša, taču ir svarīgi veltīt laiku risku novērtēšanai un atbilstošas rīcības plānošanai.

2. Dalībnieku vajadzības ir apzinātas un plāni ir sastādīti

Projekta dalībniekiem būs visdažādākās individuālās gaidas, nodomi un vajadzības.

Padoms. Plānojot projektu, izveidojiet visu dalībnieku iespējamo gaidu un vajadzību sarakstu. Pārliecinieties, ka ir izveidots plāns, kas šīs vajadzības risina. Izmantojiet kontrolesarakstu kā atskaides punktu:

1. Fiziskās vajadzības:

- atspirdzinājumi;
- piemērotas norises vietas;
- tualetes;
- drošs transports;
- samazinātas fiziskās barjeras un riski.

2. Emocionālās vajadzības:
 - pārmaiņas ir stabilas;
 - zināmi rituāli;
 - sākuma un nobeiguma sesijas - atsevišķām kopienām norišu atpazīstamība un nepārtrauktība ir ļoti svarīga;
 - samazinātas emocionālās barjeras un riski.
3. Mazaizsargātas kopienas vai kopienas ar īpašām vajadzībām:
 1. ir piemērots atbalsts dalībniekiem un projekta vadītājiem;
 2. jāapzinās problēmas, kas var rasties, un kā tās risināt vai novērst.

PROJEKTA ĒTIKA IR SKAIDRA

Ētika ir principu vai saskaņotu vērtību kopums, kas vada kopienas mākslas projektu. Tie ir kopīgas sadarbības noteikumi, kas izklāsta oficiālu vai neoficiālu "rīcības kodeksu", kas palīdz saglabāt dalībnieku drošību. Izstrādājiet to projekta sākumā kopā ar dalībniekiem un pielietojiet visa projekta gaitā.

Projekta mērogs un tas, ar ko jūs strādājat, noteiks, cik detalizētam un oficiālam jābūt kodeksam. Tas var svārstīties no 10 minūšu diskusijas projekta sākumā līdz līgumam, kuru paraksta visi dalībnieki.

Padoms. Sāciet, pajautājot kopienas dalībniekiem, kas viņiem ir svarīgs. Ierosmei varat izmantot kontrolesarakstu:

- Iekļaušana un vienlīdzība - dažādības ievērošana un atšķirību un vajadzību iekļaušana.
- Aktīva dalība un personīgā atbildība.
- Radoša sadarbība, nesavtīgums un dalībnieku pilnvarošana.
- Cieņa, uzticība un konfidencialitāte.
- Pārredzamība, skaidri procesi, godīgums un atklāta komunikācija.
- Kopienas un/vai kolektīvo īpašumtiesību ievērošana.
- Prasmju, zināšanu un spēju attīstīšana.

Padoms. Kā māksliniekam vai organizācijai jums jābūt skaidrām arī savām vērtībām vai principiem. Veltiet laiku to pārskatīšanai, lai saprastu šo principu pamatus un kā jūs tos īstenojat.

3. Konfidencialitāte un privātums

Kopienas mākslas projektu vadītājiem bieži ir nepieciešama informācija par dalībniekiem. Tās var būt dzīvesvietas adreses, tālruņa numuri vai medicīniskā informācija. Šo informāciju nedrīkst sniegt citām personām bez konkrētās personas piekrišanas, taču situācijās, ja personas sniegtā informācija atklāj kaut ko tādu, kas liek domāt par iespējamu kaitējumu vai draudiem šai personai, tas jāuztic attiecīgajiem dienestiem.

4. Skaidri noteiktas autortiesības un intelektuālais īpašums

Strādājot grupās, autortiesību un intelektuālā īpašuma tiesības var būt sarežģītas. Mākslas un radošuma īpašumtiesības ir aizsargātas no brīža, kad tās tiek radītas. Intelektuālā īpašuma likumi aizsargā cilvēku radītos produktus. Autortiesības piešķir īpašniekam ekskluzīvu kontroli pār noteiktiem darba izmantošanas veidiem. Tātad, ja cilvēki vēlas izmantot kādu darbu vai radošo produktu, autortiesību īpašnieks var vienoties par samaksu.

Projekta laikā ir jāvienojas ar kopienu, kam piederēs radītais darbs. Personas, kuras kopienas projekta laikā rada darbu, var saglabāt autortiesības un ļaut projektam to izmantot noteiktā laika posmā vai konkrētam mērķim. Autortiesības darbam, ko radījis darba izpildītājs vai darbinieks līguma darbības laikā, var piederēt darba devējam vai organizācijai.

Padoms.

- Izveidojiet vienkāršu kopīgu autortiesību līgumu starp visiem grupas locekļiem, īpaši, ja radošajam darbam ir sadarbības raksturs.
- Ja darbu radījuši vairāki cilvēki, apsveriet iespēju norādīt vienu vai divus cilvēkus, kas var dot projektam atļauju darba izmantošanai. Tas bieži ir svarīgi pēc projekta pabeigšanas, ja darba mūžs nebūs īslaicīgs.

5. Mākslinieks un projekta vadītājs rūpējas par sevi

Darbs ar kopienām var aizņemt daudz laika un enerģijas. Dažreiz tas var emocionāli iztukšot, it īpaši, strādājot ar nozīmīgām, mazaizsargātām kopienām.

Māksliniekiem, strādājot ar kopienām, bieži vien ir pārliecība par vienlīdzīgu vērtību un principu ievērošanu, kā rezultātā pašai aizliedzīgi mākslinieki un projektu vadītāji riskē pārpūlēt sevi. Pārdegšana šajā nozarē ir izplatīta parādība. Lai saglabātu dalībnieku veselību un drošību, māksliniekiem un projektu vadītājiem ir jāzina, kā emocionāli un fiziski sevi uzturēt un saglabāt formā.

Padoms.

- Veicot brīvprātīgo darbu, pārliecinieties, vai zināt, cik daudz jūs reāli varat izdarīt, kas tieši motivē jūs veikt šo papildu darbu. Pārliecinieties, ka esat apstājušies pirms sasniedzat savu fizisko un emocionālo spēju limitu.
- Pārliecinieties, vai jums ir pieejams atbalsts fiziskajai un emocionālajai noturībai un atjaunotnei.

7. PROJEKTA NOVĒRTĒŠANA

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

Jūsu projekta uzskaitē, novērtēšana un secinājumu izdarīšana būs pārredzama un efektīva, ja:

- palīdzēs dalībniekiem novērtēt savu progresu;
- palīdzēs jums secināt, vai projekts ir sasniedzis izvirzītos mērķus;
- pilnveidos procesus un rezultātus nākotnes projektiem;
- iepazīstinās ar projekta rezultātiem finansētājus un partnerus (esošos un potenciālos).

KO JŪS VARAT NOVĒRTĒT?

Apsveriet, kuras pozīcijas ir nozīmīgas jūsu projektam, organizācijai un iespējām. Laika un iespēju dēļ visus turpmāk aprakstītos faktorus, varbūt, nav nepieciešams iekļaut vērtējumā, tāpēc apsveriet, tieši kuri faktori jūsu projektu, jūsu organizāciju un jūsu siepējas aprakstīs visprecīzāk.

NOVĒRTĒŠANAS UN GALA ZIŅOJUMA SAGATAVOŠANAS RAKSTUROJUMS

1. Vērtēšanas nepieciešamība ir jau sākotnēji iekļauta projekta plānā

Novērtēšana jāuzsāk jau projekta sākumā. Dalībnieku un partneru nodomu izzināšana ir pirmais solis. Tas palīdzēs jums noteikt konkrētus uzdevumus un sasniedzamos rezultātus, kurus vēlāk varēs izmantot salīdzināšanai. Jūs varat atsaukties uz šīm sākuma idejām, lai palīdzētu novērtēt un uzlabot projekta norisi tā darbības laikā.

Padoms.

- Iesaistiet kopienu, nosakot uzdevumus un sasniedzamos rezultātus.
- Skaidri nosakiet novērtējuma mērķauditoriju:
 - pārliecinieties, ka zināt, kas būs jūsu galvenās mērķauditorijas un kādas ir to intereses;
 - pārbaudiet finanšu un satura atskaišu prasības;
 - pārliecinieties, ka tiek fiksēta visa būtiskā informācija.
- Nosakiet skaidrus mērķus - konkrētus, izmērāmus, sasniedzamus, atbilstošus un laika skalā ierobežotus.
- Atvēliet laiku novērtēšanai un dokumentēšanai.
- Plānojiet, kad projekta laikā pārskatīsīt sākumā izteiktās ieceres un rezultātus, lai novērtētu progresu.
- Skaidri norādiet personu, kuras atbildībā ir veikt novērtēšanu.

2. Informācijas vākšanai un analīzei tiek izmantoti kvalitātes novērtēšanas procesi

Labi novērtēšanas procesi ir vienkārši, skaidri un cilvēkiem viegli saprotami.

Novērtējumam jābūt:

- kvantitatīvam (mērot ar skaitļiem, piemēram, dalībniekus, auditorijas locekļus, māksliniekus, darbnīcas, mediju pieminējumus);
- kvalitatīvam (ko cilvēki jūt un domā par lietām, piemēram, procesa kvalitāte, rezultāta kvalitāte).

Padoms.

- Nesarežģiet.
- Novērtējiet procesus un rezultātus.
- Ietveriet dalībnieku, mākslas praktiķu/koordinatoru un projekta darbinieku, ieinteresēto personu un plašākās sabiedrības perspektīvas.
- Radoši domājiet par to, kā apkoposit informāciju un dokumentēsiet savu projektu. Izmantojiet dažādus formātus un multivides failus (ja filmējat cilvēkus, jums būs jāsaņem viņu atļauja, lai izmantotu kadrus).
- Uzturiet pozitīvu atmosfēru. Konstruktīvas atsauksmes ir noderīgas, taču destruktīva kritika var iedragāt jūsu projekta nodomus.
- Esiet objektīvi par projekta rezultātiem.
- Piesaistiet objektīvu personu, kas palīdz novērtēt projektu.
- Daži veidi, kā iegūt informāciju:
 - mutiskas atsauksmes;
 - aptaujas;
 - žurnāli;
 - fokusgrupas;
 - kopīgi veikti radošie procesi, piemēram, kolektīva fotografēšanās, grafiti veidošana, dalībnieku foto esejas;
 - intervijas;
 - stratēģiskās sarunas;
 - īsas sanāksmes.

3. Panākumi un mācības ir kopīgas

Ir svarīgi stāstīt par savu projektu. To var izdarīt dažādos veidos, izmantojot pārskatus, svētku pasākumus, sociālos medijus un citas platformas.

Padoms.

- Dalieties savā stāstā ar maksimāli lielu cilvēku loku.
- Esiet godīgi – arī stāstot par kļūdām varat uzzināt vairāk nekā no panākumiem.
- Iekļaujiet informāciju par procesu, ietekmi un rezultātiem.
- Veidojiet savus ziņojumus kodolīgus un atbilstošus informācijas saņēmēju auditorijai.
- Izmantojiet radošus veidus, kā pastāstīt savu stāstu. Domājiet par projekta vērtējumu kā stāstījumu un izmantojiet attēlus, grafikus, informācijas paneļus un infografikas.
- Apkopojiet un dalieties pieredzē ar projekta novērtējumu un informāciju, lai to varētu izmantot arī turpmāk.

PROJEKTA NOVĒRTĒŠANA

	Dalībnieki	Projekts/ organizācija	Kopiena
Process	Kā dalībnieki iesaistīti procesā	Cik labi projekts ir novadīts	Kā kopiena ir iesaistīta projektā
Rezultāts	Kas notiek ar dalībniekiem projekta gaitā	Kas notiek projekta rezultātā	Kas notiek ar kopienas projekta gaitā
Ietekme	Kas notiek ar dalībniekiem ilgtermiņā pēc projekta noslēguma	Kas notiek ilgtermiņā, projektam noslēdzoties	Kas notiek ar kopienas ilgtermiņā pēc projekta noslēguma